

Sklepi in priporočila posveta

Koga reševati v času pandemije? Etični, medicinski in kazenskopравни vidiki triaže

Organizatorja: Svet za razvoj pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani

Datum srečanja: 24. 11. 2020 prek spletne platforme ZOOM.

V času pandemije prihaja do pomanjkanja opreme in osebja, kar odpira pomembna medicinska, pravna in etična vprašanja, ki so vezana na triažo. Hkrati se pojavlja tudi problem neenake obravnave pacientov z drugimi boleznimi.

Tovrstna situacija zahteva **sistemske rešitve na državni ravni**. Pomembno je, da je **odločanje** v času, ko primanjkuje virov zdravljenja, za vse **pregledno in se opira na strokovne analize**. To pomeni, da obstajajo jasno določena pravila odločanja, komu nameniti (omejena) sredstva za zdravljenje, ki temeljijo na **širšem družbenem konsenzu**. Pri tem je treba **spoštovati načelo uravnoteženosti** sestavnih delov javnega zdravja in zdravstvenega sistema.

Triažne odločitve morajo temeljiti na ustavnih načelih, kot so prepoved diskriminacije in spoštovanju človekovega dostojanstva. Biti morajo strokovno upravičene, solidarne, razumne in kriteriji morajo biti predstavljeni javnosti. Odločitve naj bodo pregledne, dokumentirane in jasno ter z občutkom sporočene pacientom in njihovim družinam.

Skupinsko odločanje zmanjšuje psihično breme, ki ga nosi odločevalec oz. posameznik. Dobre prakse in priporočila iz tujine se ravna po načelu več oči, kar pomeni, da pri pomembnih odločitvah sodeluje več odločevalcev. Če je mogoče, naj bo član triažne skupine tudi nekdo, ki ni zdravnik (denimo diplomirana medicinska sestra ali diplomirani zdravstvenik, diplomirana socialna delavka ali diplomirani socialni delavec). Dobre prakse iz drugih držav omogočajo tudi stalno psihološko pomoč odločevalcem.

Smiselno je rešiti čim več življenj in upoštevati možnosti uspeha intenzivnega zdravljenja. Hkrati pa je treba ta prizadevanja po smotrni alokaciji sredstev uravnotežiti z varstvom individualnih pravic posameznikov. Pri iskanju tega ravnovesja je treba iskati **širše družbeno soglasje**.

Pravna stroka in del zdravstvene stroke ugotavljata, da zdravstvenim delavcem ni potrebno podeliti posebne imunitete, ker zdravstveni delavci za odločanje v zvezi s pandemijo (in tudi v splošnem) niti kazensko niti odškodninsko namreč ne odgovarjajo objektivno. Objektivna je le presoja, ali je prišlo do kršitev pravil stroke, medtem ko se krivda oziroma odgovornost presojata glede na okoliščine vsakega dejanskega stanja. Ob zdravstvenih tveganjih, ki so jim izpostavljeni zdravstveni delavci, pa bi vlada morala slednjim zagotoviti varnost in nadomestilo ob pojavu bolezni, invalidnosti ali smrti.

Od odločevalcev pričakujemo, da skrbijo za stalen potek strokovnih analiz, ki so vezane na pandemijo in preobremenjenost zdravstvenega sistema, da z njimi seznanjajo javnost ter z njimi javno utemeljujejo svoje odločitve.

Pomembno je tudi, da ljudje aktivno načrtujejo življenje in tudi njegov zaključek. Slednje lahko omogoči pisna **vnaprej izražena volja** o zdravstveni oskrbi, o kateri je treba ljudi ozaveščati.

Posebno pozornost je treba posvetiti domovom za starejše občane (DSO). Tam je treba v komunikaciji z oskrbovanci in njihovimi svojci napraviti načrt zdravstvene obravnave za vsakega posameznega oskrbovanca. Pomembno je, da se o tem, kakšne zdravstvene obravnave si želi, izjavi vsak oskrbovanec oz. njegov pravni zastopnik. Hkrati je pomembno, da se zagotovi in izboljšuje dostopnost paliativne oskrbe. Paliativna pomoč pri umiranju naj vedno in povsod postane samoumevna.

Posvet je prav tako izpostavil problem dolgoletnega zanemarjanja problema financiranja slovenskega javnega zdravstva, pomanjkanja kadrov in premajhnega plačila za njihovo delo, ki še posebej v časih pandemije od tistih, ki neposredno delajo s covid-19 pacienti, zahteva izjemne napore. Namen porabe proračunskih sredstev je **problem »triaže« na družbeni ravni** in v situaciji pandemije je nujno, da vlada kar največ sredstev nameni za javno zdravje in javni zdravstveni sistem.

Prof. dr. Renata Salecl, izredna članica SAZU, Inštitut za kriminologijo pri PF
Prof. ddr. Andrej Pleterski, ZRC SAZU